

FİKRİMİN İNCE GÜLÜ (1976) ADALET AĞAOĞLU (1929 – 2020)

Künye

Ağaoğlu'nun, *Ölmeye Yatmak* adlı ilk romanının yayımlanmasından üç yıl sonra, 1976 yılında, kaleme almış olduğu *Fikrimin İnce Gülü* adlı ikinci romanı Remzi Kitabevi tarafından kitap halinde yayımlanır. Postmodernist anlatım tekniklerinin yakın zaman önce kullanılmaya başlandığı edebiyatımızda *Fikrimin İnce Gülü* adlı roman Türk edebiyatının ilk "yol romanı" olarak kabul edilmektedir. Eserin temel konusu; Ballıhisar köyünde fakirlikten ve hor görülmeğe bıkmış olan Bayram adlı bir gencin Almanya'ya işçi olarak gidip son model Mercedes bir arabayla köyüne geri dönmesidir. Bütün hayatını araba satın almak ve araba aracılığıyla saygınlık kazanmak için harcamış olan Bayram'ın meta fetişizminin kurbanı olduğu görülür. Ağaoğlu, eserin temel kurgusunu oluştururken hangi insanlardan ve olaylardan etkilendiğini *Damla Damla Günler* adlı kitabında anlatmıştır. Eşi Halim Bey'le Trabzon'a gitmek durumunda kalan Adalet Ağaoğlu, Artvin'de taksisine bindiği adamın aracına ne kadar değer verdiğini görmesi üzerine oldukça etkilenmiştir. 1975 yılında, Almanya'ya gitmiş olan ilk gurbetçiler ülkelerine geri dönmeye başlamışlardır. Bu olaylardan esinlenmiş olan Ağaoğlu *Fikrimin İnce Gülü* adlı romanını kaleme almıştır. Toplamda altı bölümden oluşan eserin bölüm başlıkları şunlardır: "Giriş", "1 Numaralı Devlet Yolu", "Yalova Vapuru", "40 Numaralı Yol'dan Öteye", "Daha Öteye" ve "Kavşak". 1993 yılında Tunç Okan tarafından beyazperdeye uyarlanmış olan eser, 1996 yılında tek kişilik bir oyun halinde Amsterdam'da sahneye koyulmuştur. Eserin kurgusuna derinlik kazandıran anlatım teknikleri ve bakış açıları şunlardır: hakim bakış açısı, iç monolog ve bilinç akışı. Eser, Bayram adındaki bir işçinin Münih-Sivrihisar arasındaki yolculuğunu konu edinmiştir. Roman, Adalet Ağaoğlu'nun ifadesiyle, Bayram karakteri üzerinden "tüketim ekonomisinin, kapitalizmin paramparça edip, fırlatıp attığı bir insanı" gözler önüne sermektedir (Acar 2019, 80) .

Özet

Ballıhisar köyünde dünyaya gelmiş olan Bayram Raşit amcası tarafından büyütülmüş tür. Küçük yaşlarından itibaren tarlada çalıştırılmış olan Bayram, köylerine gelen bir Demokrat Parti yetkilisinin arabasını görmesi üzerine daha fazla para kazanmak amacıyla şehre gider. Toprak sahibi olan Düldüllerin oğluna ait bir benzinlikteki pompalardan birini kiralayan Bayram yapmış olduğu işten beklediğini bulamaz. Daha sonra Temizel Oto'nun sahibi Rıfat Usta'nın yanında çalışmaya başlayan Bayram biriktirdiği parayla Anadol marka bir araba satın almayı düşünür. Fakat bir süre sonra aracın kalitesizliğini düşünen Bayram bu düşüncesinden vazgeçer. On dört yaşından beri birlikte olduğu Kezban'ı evlilik konusunda sürekli oyalamış olan Bayram'ın en büyük önceliği araba satın almaktır. Ailesini kaybetmiş olan Kezban ağabeyi İsmail'in yanına yerleşmiş, bakıcılık, dikişçilik ve hademelik yaparak hayatını kazanmaya başlamıştır. Demokrat Parti yetkilisinin Ford marka arabasında çalan Fikrimin İnce Gülü adlı şarkıyı hiçbir zaman unutamamış olan Bayram'a Kezban şarkının plağını hediye eder. Kezban Bayram'ın fikrindeki ince gülün değersiz bir araba değil kendisi olmak ister. Ballıhisar'da hayvancılık yapan ve yoğurt üreten bir ailenin oğlu olan İbrahim, girmiş olduğu kooperatif aracılığıyla Almanya'ya işçi olarak gitmeye hak kazanır. Bütün resmi işlemleri sonuçlandırmış olan İbrahim'in yalnızca sağlık raporu alması gerekmektedir. Sağlık raporu almak amacıyla Ankara'ya gelen İbrahim Bayram'la karşılaşır. İbrahim'in hikayesini dinleyen Bayram dostunu oldukça kıskanır fakat aynı zamanda ona yardım etmek ister. Bayram İbrahim'i Ballıhisar'a gönderir ve rapor sonuçlarını bizzat kendisine göndereceğini söyler. Fakat Bayram rüşvet karşılığında rapor sonuçlarını değiştirebileceğini ve Almanya'ya gitmeye aday olan kafileye girebileceğini öğrenir. Dostu İbrahim'in sonuçlarını değiştirip onun çürük raporu almasına sebep olan Bayram Almanya'ya gitmeye aday olur. Yine doktorlara ve yetkililere rüşvet vererek Almanya'ya gitmeyi başarır. Münih'teki ilk yılında BMW'nin parça yapımı bölümünde çalışmış olan Bayram parmaklarından birini kaybetmiştir. Daha sonraki dönemlerde bir yolunu bularak daha iyi kazanç sağlayan montaj bölümüne geçmiştir. Heim'da kalan, kazandığı parayı mümkün olduğunca harcamayan Bayram en sonunda Mercedes S 230 marka bir araba satın almayı başarır. Almış olduğu bal rengindeki arabaya Balkız adını veren Bayram ilk fırsatta

memlekete dönüş yapar. Son model arabasıyla Kapıkule gümrüğünden girdiği andan itibaren Bayram büyük sorunlar yaşamaya başlar. Sahip olduğu araba sayesinde insanlardan saygı göreceğini düşünmüş olan Bayram hayal kırıklığına uğrar. Yol boyunca birçok aksilik yaşamış olan Bayram'ın arabası Ballıhisar'a vardığında neredeyse hurdaya dönmüştür. Arabasına her şeyden çok değer veren Bayram yolculuk boyunca kendisiyle geçmişle bir hesaplaşma içine girer. En sonunda Ballıhisar'a varan Bayram köylülerin İbrahim'e yapılan haksızlığı duyduklarını ve Kezban'ın bir balıkçıyla evlendiğini öğrenir. Ballıhisar'da tanıdığı kimse kalmamış olan Bayram hiçbir Ballıhisarlıya görünmeden Münih'e geri dönmeye karar verir. Fakat Bayram'ı gitmeyi düşündüğü yerlerde bekleyen hiç kimse yoktur.

Kişiler

Bayram Ünal Anlatının başkarakteri olan Bayram, 1949 yılında Eskişehir'in Ballıhisar beldesinde dünyaya gelmiştir. Anlatının geçtiği dönemde otuz dört yaşında olan Bayram Almanya'nın Münih kentindeki BMW fabrikasında montaj işçisi olarak çalışmaktadır. Genç yaşlarda ebeveynlerini kaybetmiş olan erkek karakter amcası Raşit ve yengesini tarafından büyütülmüştür. Ballıhisar'ın toprak sahiplerinden olan Düldüllerin tarlalarında ırgat olarak çalışmış olan Bayram, beldeye gelen Demokrat Parti yetkilisinin Ford marka arabasını görmesi üzerine araba satın almak ister. Ankara'ya giden Bayram benzin pompacılığı yaptıktan sonra Temizel Oto'da çıraklık yapmıştır. Daha sonra Almanya'ya gitmiş olan Bayram araba fabrikasında çalışarak Mercedes S 230 almayı başarmıştır. Araba sevdası nedeniyle sevdiği kadın olan Kezban'ı yüzüstü bırakmış olan Bayram Ballıhisar'a geri döner.

Kezban Ballıhisar'da doğmuş ve büyümüş olan Kezban, on dört yaşına geldiğinde Bayram'la ilk yakınlaşmasını yaşamış ve onunla evlenmeyi aklına koymuştur. Genç yaşlarında ebeveynlerini kaybetmiş olan Kezban'ı ağabeyi İsmail yetiştirmiştir. Bayram'ın ardından kendisi de Ankara'ya giden Kezban gündelikçilik, dikişçilik ve hademelik yaparak hayatını idame ettirir. Bayram'ın araba satın alma konusundaki takıntısının farkında olan Kezban, zaman zaman ona kendisinin arabadan daha önemli olduğu iletisini verecek eylemlerde bulunur. Almanya'ya giden Bayram'a Fikrimin İnce Gülü adlı şarkının plağını gönderen Kezban ona araba satın almayı aklından çıkarmasını ve geri dönüp kendisiyle evlenmesini söyler. Bayram'ın İbrahim'i nasıl kandırdığını öğrenmiş olan Kezban sinir krizi geçirir ve ardından kendisine talip olan bir balıkçıyla evlenir.

Veligiller Eğin doğumlu olan Veli, ailesiyle birlikte Almanya'ya göç etmiş ve Bayram'la birlikte aynı fabrikada parça montajcısı olarak çalışmaktadır. Almanya'da Bayram'a en yakın davranan kişi olan Veli'nin iki kız çocuğu vardır ve bunlardan birinin adı Gülten'dir. "Karısı, Veli'ye göre daha baskındır. Son dönemde ikinci el bir Ford Escort satın almışlardır. Bayram ile aynı gün Türkiye'ye doğru yola çıkmışlardır. Araçları fazla yüklü olduğu için, bir TV'yi Bayram'ın aracına yüklemeyi düşünseler de Bayram bahane uydurup bunu kabul etmemiştir. Bu yüzden, Bayram'a kırılmışlardır" (Acar 2019, 93). Bayram Veli'nin kızlarından birini de arabasını yıpratmamak için götürmeyi reddetmiştir. Arabası aşırı yüklü olan Veligiller sınır kapısında sorun yaşarlar. Görevli olan gümrük memuruna hediye vermiş gibi rüşvet verilir ve bu sayede sorun çözülür. Fakat Çorlu il girişinde bir kamyonla çarpışmış olan araç şarampole yuvarlanmıştır. Bayram Veli'ye yardım etmemiş olmaktan dolayı vicdan azabı çekse de aynı yanlışlı sürdürme konusunda ısrar eder.

İbrahim Bayram'ın köylüsü olan erkek karakter aynı zamanda onun en yakın arkadaşıdır. İstiklalbağı'nda hayvancılık ve yoğurtçuluk yapan ailesinin girişimleriyle bir kooperatife girerler. İlerleyen yıllarda İbrahim kooperatif aracılığıyla Almanya'ya gitmek ister. Küçüklüğünde satılacağı yakalanmış olmasına rağmen İbrahim, yapılan muayenelerden sorunsuz bir şekilde geçmeyi başarır. Fakat Almanya'ya gitmek isteyen Bayram doktora rüşvet verir ve İbrahim'in çürük raporu almasına sebep olur. Çürük raporu alan İbrahim özgüvenini neredeyse tamamen yitirir. Yıllar sonra aslında sağlam olduğunu ve Bayram tarafından kandırıldığını öğrenince dünyası başına yıkılır. Gerçekleri Kezban'a anlattıktan sonra köyü terk etmiştir.

Ayfer "Yalova Vapuru'nda zengin bir koca bulduğunu sanarak Bayram'a sıcak davranan ve O'ndan kaba bir davranış görerek dünyası kararlı Ayfer'dir. Ayfer, romanın belki de en önemli dönüm noktasında kısa süre içerisinde "hem komik, hem de merhamet uyandıran bir" kişiliği ile hafızalara kazınır. Bayram'ı bir kurtuluş ümidi, bir başka deyişle can simidi olarak gören Ayfer, O'nunla evlilik hayali kurup hem çevresine hava atmaya, hem de çileli hayatına bir son vermeyi tasarlar. Oğlancılıktan hapis yatan babasına, kuaförde çalışarak bakan, tatil gibi, giyim kuşam gibi zevklerden mahrum olarak yaşamını devam ettiren Aysel'in (...)" (Eronat 2004, 171).

Anlatıda yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Remzi, İsmail Usta, Raşit Amca, Rifat Usta, Yaşar, Solmaz, Rifki, Hıdır, Numan, Nuran Hanım, Vedat (İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Kapıkule Şubesinde çalışmaktadır), Güldenhouse sürücüsü, Çoban, Osman, Adil, Fargo Mustafa, Şevki, Ziya, Rüstem Dede, Hüsmen Dayı, Fidan, Sarıcaların Ömer, Demokrat Parti yetkilisi, Afyonlu çimento taciri, üsteğmen, yarbay, Havsalı öğrenci, Hamdi, Münire vd.

Öykü

Bayram'ın Balkız'la Sınır Kapısına Gelmesi Bayram, Balkız adını verdiği bal rengindeki Mercedes S 230 marka arabasıyla Bulgaristan-Türkiye sınırında bulunan Kapıkule gümrüğünden giriş yapar. Gümrük sırasındaki araçları gözlemleyen Bayram, üstünde Güldenhouse yazılı bir kamyonetin sürekli olarak şerit değiştirerek önüne geçtiğini fark eder. Saygınlık kazanmak ve gösteriş yapmak amacıyla arabayı satın almış olan Bayram, son model arabasını Güldenhouse yüzünden kimseye gösteremez ve bundan dolayı oldukça sinirlenir. Her şeyden çok değer verdiği aracına yaklaşan bütün arabalara sinirlenir ve onu gözü gibi sakınır. Bayram, arabasına yaklaşan bazı araç şoförleriyle küfürleşmeye başlar. Bulgar sınır kapısına yaklaşan Bayram, araçların birbirlerine daha fazla yaklaştığını görünce daha da endişelenir. Bayram, Veligillerin Almanya'dan köye götürmek istediği televizyonunu ve çocuklarından birini taşımayı kabul etmemiştir. Zira Veli'nin Ford Escort marka arabasında hiç yer kalmamıştır. Bayram, arabasında fazlasıyla boş alan olmasına rağmen Veli'nin isteğini kabul etmemiştir. Zira Bayram yeni arabasını kimse için yıpratmak istememektedir. Para ve maddi konularda oldukça cimri olan Bayram, kendisine yıllarca bakmış olan hasta yatağındaki amcasına bir kravat ya da radyo almayı bile çok görmüştür.

Devlet Kurumlarındaki ve Toplumdaki Yozlaşma Yoğun trafik nedeniyle uzun süre gümrükte kendi zihnini dinlemek zorunda kalan Bayram Gevaş'ta geçirdiği askerlik yıllarını hatırlar. Jandarma çavuşunun kariyolüne sürücülük yapmış olan Bayram komandoların birçok silah kaçakçısını yakaladığına şahit olmuştur. Daha sonra Diyarbakır-Siirt Sıkıyönetim Komutanlığı'na gönderilen Bayram, bir üsteğmenin şoförlüğünü yapmıştır. Ciple defalarca Dicle Nehri'nin kıyısına gidip keyif yapmış olan Bayram her defasında cezalandırılmıştır. Bayram, gümrük kapısında bekleyen diğer araçlarla kendi aracını kıyaslar. İş ve İşçi Bulma Kurumu Sınır Şubesi'nde görev yapan Nuran Hanım, kendisine hediye sunan yolcuların geçiş işlemlerinde kolaylık sağlar. Aslında Nuran Hanım kimseden hediye ya da rüşvet talep etmemektedir. Fakat devlet işlerinin rüşvetle hızlı bir şekilde ilerleyebileceğine inanan halk, memurlara rüşvet vermeyi fazlasıyla kanıksamıştır. Vedat, iki ay önce İş ve İşçi Bulma Kurumu'na atanmıştır. Vedat, rüşvetçilik konusunda oldukça dikkatlidir ve memurlara rüşvet vermeye çalışan kişileri sert bir şekilde uyarır. Fakat Vedat bütün uyarılarına ve ikna girişimlerine rağmen insanları ikna edemez. Vedat Nuran Hanım'a rüşvet veren kişilere aslında devletin kendilerine borçlu olduğunu söyler. Memlekete dönen gurbetçi işçiler Nuran Hanım'a minnet duymaktadırlar ve rüşvet vermek tamamen normalleşmiştir.

Toplumun ve Başkarakterin Yanlış Koşullanmaları Almanya'ya çalışmak için gitmiş olan birçok işçi buldukları ülkenin adetlerine, kültürüne ve hayata bakış açısına uyum sağlayamamışlardır. Bundan dolayı Almanlar, ülkelerinde meydana gelen her sorunu Türklerden ve göçmenlerden bilmektedirler. Almanlara göre Türkler sürekli üreyip sorun çıkarmaktadırlar. Gösteriş yapmayı ve zevk düşkünlüğünü batılılaşma sanan işçiler, insani açıdan ciddi derecede yozlaşır. BMW fabrikasının parça yapımı bölümünde çalışan Bayram, Mercedes marka bir araba alabilmek için yıllarca para biriktirmiştir. Birlikte olduğu kadınlara bile neredeyse hiçbir ikramda bulunmamıştır. Çok çalışkan ve daha fazla para kazanmak için fırsat kollayan Bayram iş sırasında parmaklarından birini kaybeder. Daha sonra gerçek zamana geri dönen Bayram, arabasına fazla yaklaşan Opel Rekord'un beyaz fanilalı sürücüsüyle tartışır. Ardından gümrükten geçmek için evrak işlemlerini tamamlamak amacıyla Nuran Hanım'ın yanına gider. Bayram'ın fazlasıyla gösteriş budalası bir tiplene olduğunu anlayan Nuran Hanım ona vize konusunda bazı zorluklar çıkarır. Nuran Hanım Bayram'a giriş vizesi verse de yaşından dolayı çıkış vizesi vermez. Veli, Bayram'ın taşımayı kabul etmediği eşyalarını ve çocuğunu yolculuk sırasında tanıştığı İsveçli bir çiftte emanet etmiştir. Kendi memleketlisinden yardım görememiş olan Veli'nin, İsveçli çiftin yardımseverliği karşısında bütün inançları ve değerleri sarsılır. Son model arabasıyla Ballıhisar'a doğru yol alan Bayram yerliler tarafından hayranlıkla karşılanacağını ummaktadır. Küçük yaşlarda ebeveynlerini kaybetmiş olan Bayram amcası Raşit tarafından büyütülmüştür. Öksüzlüğünden dolayı yerliler onunla acımasız bir şekilde alay etmiş ve ona çeşitli aşağılayıcı isimler takmışlardır. Fakat Bayram, Kapıkule'den ülkeye giriş yaparken kimsenin arabasına ilgi göstermediğini fark eder. Coşku ve hayranlıkla karşılanacağını ummuş olan Bayram ülkenin sınırında tamamen hüsrana uğrar. Yakın bir dostundan Kezban'ın Beyşehirli bir balıkçıyla evlendiğini duymuş olan

Bayram söylentilere inanmaz. Bayram Kezban'ın köyde kendisini beklediğinden neredeyse tamamen emindir. Arabasının yanından geçen araçları dikkatle izler ve ona zarar gelmemesi için elinden geleni yapar.

Bayram'ın Edirne'de ve Almanya'da Yaşadıkları "1 Numaralı Devlet Yolu" adlı ikinci bölümde Edirne'ye doğru ilerleyen Bayram, Ballıhisar'a vardığında yerli halk tarafından nasıl coşkuyla karşılanacağını ve gümrükte yaşadıklarını unutmaması gerektiğini düşünür. Bir süre sonra arabasının arka tamponunun içeri göçmüş olduğunu fark eden Bayram, geçmişte arabasını Çorlu'da tamir ettirmiş olan Yaşar'ın yaşadıklarını hatırlar. Yugoslavya'daki benzinciden aldığı benzinin tortulu olduğunu düşünen Bayram, arabanın karbüratörünün bozulmasını istemediği için bir an önce en iyi benzin istasyonunda durup benzin almak ister. Parça yapımında çalışırken bir saat karşılığında üç mark almış olan Bayram, parça takımı bölümüne geçerek saati altı marka çalışmayı amaçlamış ve departman sorumlusu olan Portekizliyi kendisini alması konusunda bezdirmiştir. Portekizli Bayram'ı montaj bölümüne aldırır. Bir süre sonra firma tarafından hakkı yenilen Portekizli üstlerine sesini yükseltmeye ve asi tavırlarda bulunmaya başlar. Asi tavırları nedeniyle Portekizli işten çıkarılır ve onun yerine Bayram getirilir. Heim'da yaşamaya başlayan Bayram hayalini kurduğu arabaya sahip olabilmek için maddi açıdan büyük fedakarlıklar yapar. Yolculuk sırasında yol kenarındaki jandarmaları gören Bayram askerlik anılarını hatırlamaya başlar. Arabaya olan düşkünlüğü ve uygunsuz eylemleri yüzünden Bayram şoförlükten alınmıştır. Bir gün jandarmalar tarafından önü kesilmiş olan Bayram araçtan indirilerek yol kenarında bırakılmıştır. Selimiye'ye varmış olan Bayram trenle Almanya'ya gittiği zaman tanıştığı öğrencinin Anamalcılık hakkında neler söylediğini hatırlar. "Sivrihisar'da araba lastiği yamama, oto tamir çıraklığı, Polatlı'da minibüsçülük, Temelli'nin oralarda iki-üç aylık benzin pompacılığı, iki-üç aylık da dolmuş sürücülüğü Başkent'te. Temizel Oto Tamir'de, Rifat Usta'nın yanında, dağınık iki-üç yıl" (Ağaoğlu 1993, 49). Neredeyse bütün hayatı boyunca çalışmış olan Bayram ancak bir arabaya sahip olabilmştir.

Bayram'ın Türkiye'den Ayrılışını Hatırlaması ve Arabasındaki Marka Armasının Çalınması Selimiye Camii'ni gören Bayram, geçmişte trenle Almanya'ya giderken nasıl gittiğini ve yolculuk sırasında neler gördüğünü hatırlar. Almanya'ya gitmeden önce hiç İstanbul'u ve Edirne'yi görmemiş olan Bayram, bulunduğu kompartımandan gördüğü manzaralar karşısında şaşkına dönmüştür. Şehir merkezinde ülkeden ayrılan ve ülkeye yeni gelmiş olan turistlerle gurbetçi işçileri görür. Arabasıyla park yerinde durur fakat bir şeyler yiyerek parasını harcamaktan vazgeçtiği için arabayla yeniden yola koyulur. Arabasının benzini tamamen bitmek üzereyken yabancı bir marka olan benzin istasyonuna girer. En pahalı ve en kaliteli benzini arabasının benzin deposuna doldurtur fakat bu sırada arabasının önündeki Mercedes yıldızının çalınmış olduğunu fark eder. Birkaç liradan tasarruf etmek istemiş olan Bayram, durmuş olduğu park yerinde yıldızı çaldırıştır.

Toplumsal Olaylar ve Değişimler Yeniden yola koyulan Bayram Havsa'dan geçerken askerlik yıllarında siyasi tutuklu olarak yargılanmış bir yedek subayın neler yaşadığını hatırlar. O dönemlerde vermiş olduğu tepkilerden ve takınmış olduğu tavırdan Bayram'ın toplumsal konularla pek ilgilenmediği ve bencil olduğu daha iyi anlaşılır. Aracıyla Lüleburgaz'a doğru ilerleyen Bayram, birçok yağ ve kumaş fabrikasıyla karşılaşır. Ballıhisar'da antik kent bulunduğunu ve köyün bir turizm merkezine dönüştüğünü duyduğunu hatırlar. Ülkede artmış olan fabrika sayısı ve yabancı markaların sayısındaki çokluk Bayram'ı ziyadesiyle şaşırtmıştır. Hatta bir an için Almanya'ya gitmiş olmaktan pişmanlık bile duyar. Almanya'ya gittikten bir süre sonra Kezban'dan mektup almış olan Bayram, onun bir balıkçıyla evlendiğini öğrenmiş fakat okuduklarına inanmamıştır. Sabahları oto tamircisinde çalışıp gece vakitlerinde de dolmuş sürücülüğü yaparken her daim alacağı taksinin hayalini kurmuştur. Menderes yönetimiyle birlikte ülke ekonomik açıdan dışarıya, özellikle Amerikan pazarına, açılmış ve ülkeye birçok yabancı firma yerleşmiştir. Toprak sahipleri ve büyük ya da küçük işletme sahipleri Demokrat Parti'ye üye olarak zenginliklerine zenginlik katmışlardır. Ecevit yönetimi Kıbrıs sorununda Birleşik Devletlerle zıtlaşmış ve bütün uyarılara rağmen Kıbrıs Barış Harekatı yapılmıştır. Toplumun bazı kesimleri Ecevit'i takdir ederken bazı kesimler de ona düşman olmuşlardır. Düldüllerin Osman Efendi gibi toprak sahipleri ve köy ağaları Ecevit yönetimine karşı çıkıp Demokrat Partiyi destekler. Küçük bir çocuk olan Bayram, dönemin son model arabalarından biriyle Ballıhisar'a gelmiş olan Demokrat Parti yetkilisinin aracına aşık olmuştur. Aracın içinden gelen Fikrimin İnce Gülü adlı parçayı Bayram hayatı boyunca unutamamıştır. Parça, Bayram-Kezban ikilisinin şarkısı olmuş ve Kezban Ankara'da karşılaştığı Bayram'a şarkının plağını hediye etmiştir.

Bayram'ın Bencilliği ve Arabasına Olan Düşkünlüğü Yolculuk sırasında Bayram, karşısına çıkan Türk Petrol tırıyla ve Güldenhouse yazılı kamyonetle yarışmaya başlar. Birkaç kilometre ilerlemiş

olan Bayram'ı trafik polisi durdurur ve ne yapmaya çalıştığı konusunda onu sorgular. Sahip olduğu son model araç sayesinde toplumda ayrıcalıklı bir yeri olduğunu sanan Bayram polisler karşına büyüklenir ve polisler onun sonradan görmüştüğünü yüzüne vururlar. Ardından yola devam eden Bayram polislerin bahsettikleri Barış Harekati'ni ve Ecevit'i düşünür. Çorlu'ya doğru ilerleyen Bayram, ilçe girişinde Veli'nin Ford marka arabasının yoldan çıkmış olduğunu görür. Bayram Velilerin başına ne geldiğini merak eder fakat onlara yardım etmeden yola devam eder. Arabayı satın almadan önce Bayram Veli'yi pazartesi günü yapılan ve Ford marka olan bir arabayı almaması gerektiği konusunda uyardığını hatırlar.

Türkiye'nin Küreselleşen Dünyaya Uyum Sağlaması ve Balkız'ın Stop Lambasının Kırılması

Çorlu'daki tarlaları ve fabrikaları gören Bayram, Menderes ve Ecevit'in ülke yönetimlerini düşünerek Türkiye'de çalışmış olsaydı araba sahibi olup olamayacağını tahmin etmeye çalışır. Geçmişte üç yılda yedi bin lira biriktirmiş olan Bayram Anadolu marka bir araba almaya niyetlenmiştir. Fakat iş kazası geçirmesi sonucunda Bayram parasının bir kısmını hastane masraflarına harcamıştır. İngiliz Astro Martin'in satıldığını duyan Bayram, Alman arabalarının farkına değinir ve onların Türkiye pazarına daima hakim olacağını inanır. Bayram Tekirdağ'ın deniz şeridinden İstanbul'a doğru yola devam eder. İstanbul'a yaklaştıkça kurulmuş olan fabrikaların ve apartmanların sayısı artar. İnsanların davranış biçimleri tamamen değişmiş ve toplum ciddi derecede Avrupalılaşmıştır. İnsanlar denize girmektedir ve batılılar gibi hoş vakit geçirmeye çalışmaktadırlar. İstanbul girişindeki araç yoğunluğu, markalardaki çeşitlilik ve yabancı isimlerin hakimiyeti, duyulan müzikler üzerinde durulur. Kentleşme ve küreselleşmeyle birlikte kültürel olarak ciddi zıtlıklar ve tutarsızlıklar yaşamaya başlanmıştır. Şarköy Şarap Festivali'ne giden bir otobüsün devrildiğini hatırlayan Bayram öfkesine hakim olamaz. Rot balans için girdiği oto tamircide arabanın arka stop lambasının kırılmış olduğunu öğrenir. Almış olduğu haber üzerine Bayram Mercedes satın alarak doğru şeyi yaptığını konusunda şüpheye düşer. Bayram'ın Balkız'a olan güveni azalır ve Bayram Almanya'ya döndüğünde gerekirse üç yıl daha çalışıp para biriktirerek yeni bir araba almaya karar verir.

Yalova Vapuruyla Yolculuk ve Bayram'ın Balkız İçin Endişelenmesi

“Yalova Vapuru” adlı üçüncü bölümde Kartal'dan arabalı vapura binmiş olan Bayram, Yalova'ya doğru ilerlerken arabasının başına gelenleri ve onu vapura ne büyük zorluklarla bindirdiğini düşünür. Yaşar adlı dostunun Topkapı İskelesi'nde neler yaşadığını ve arabasına nasıl zarar verdiğini hatırlayınca iyice tedirgin olur. Başkaları Bayram'ın arabasına oldukça kötü davranır ve onun gösterdiği sevgiyle ilgilinin çeyreğini bile göstermezler. Arabasının aldığı her hasarda Bayram çileden çıkar ve başkaları tarafından kiskanıldığını düşünür. Arabasını temizleyen ve almış olduğu hasarı kontrol eden Bayram uyumakta oldukça zorlanır. Bir süre sonra arabasının ön camında tükürük izi gören Bayram, vapurdaki bir yolcunun arabaya kasten tükürmüş olduğuna kanaat getirir. İnsanlar tarafından kiskanıldığının farkındadır. Hamburg'dan gelen Mercedes marka bir arabanın hiç hasar almamış olduğunu görmesi üzerine onun trenle getirildiğini düşünür ve bir dahaki sefere kendisi de aynı şekilde gelmeye karar verir. Zira Bayram'a göre karayolunu kullanarak buraya kadar gelmiş bir arabanın hasar almamış olması mümkün değildir.

Kezban'la Bayram'ın Birlikteliği

Vapurun güvertesinden açık denizi izleyen Bayram Boğaziçi Köprüsü'nü ve Kezban'ın Beyşehirli balıkçıyla evlenip evlenmediğini düşünür. Onun bir balıkçıyla evlendiğine inanmayan Bayram Kezban'ı Boğaziçi Köprüsü'nden geçireceği günün hayalini kurar. Zira Kezban İstanbul'a daha önce hiç gelmemiştir. Rifat Usta'nın oto tamircisinde çalıştığı dönemlerde Kezban'la görüşen Bayram, ondan Fikrimin İnce Güllü adlı plağı hediye almıştır. On dört yaşında ilk defa Bayram'la yaklaşmış olan Kezban, o günden sonra onu ebedi eşi olarak kabul etmiştir. Kezban Bayram'la evleneceği günü sabırsızlıkla bekler ve başka hiçbir erkekle ilgilenmez. Bütün ailesini kaybetmiş olan Kezban, ağabeyi ve yengesinin yanında büyümüştür. Başlarda gündelikçi olarak çalışmış olan Kezban, daha sonra dikişçi ve hademe olarak aile bütçesine katkı sağlamıştır. Konfeksiyonda çalışmaktan oldukça memnun olsa da bir gün ustabaşının kendisini eve davet etmesi üzerine işten ayrılmış ve daha sonra bir bankada hademe olmuştur. Bir araba almayı takıntı haline getirmiş olan Bayram Kezban'ı sürekli olarak evlilik konusunda oyalamıştır. Geçmişte köye gelmiş bir Demokrat Parti yetkilisinin arabasını asla unutamamıştır. Kezban, kendisini oyalayan Bayram'a kızar ve arabanın kendisinden daha değerli olmadığını söyler. Kezban'ı bırakarak Almanya'ya gitmiş olan Bayram BMW'de çalışmaya başlamış ve bir süre sonra Kezban'ın balıkçıyla evlendiğini öğrenmiştir.

Bayram'la Ayfer'in Yakınlaşması ve Bayram'ın Görgüsüzlüğü

Ardından yanındaki kadınların konuşmalarına kulak misafiri olan Bayram, onların kıyafetler ve takılar üzerine konuştuklarını fark eder. Resimli bir roman okuyan küpeli ve bakımlı kadına ilgi duyar. Kezban'ı aklından çıkarmayı düşünür ve

Avrupalı görünümlü olan kadınların kendisine daha uygun olduğunu düşünür. Bayram son model arabasıyla Ayfer adlı kadını etkilemeye çalışır. Bayram Ayfer'e Avrupa'da çalıştığını ve maddi durumunun iyi olduğunu söyler. Soy sop düşkün bir kadın olan Ayfer'in dedesi fırıncıdır ve babası oğlancılıktan hapse atılmıştır. Ziya adlı biriyle birlikte. Fakat Ayfer, kendisine ilgi gösteren Bayram'la kırıştırır ve sonunda uygun bir eş adayı bulduğunu düşünür. Kezban'dan daha iyi kadınlara layık olduğunu düşünen Bayram Ayfer'e onu Bursa'ya bırakmayı teklif eder. Her ne kadar toplum baskısından korksa da Ayfer Bayram'ın teklifini kabul eder ve kimseye görünmemeye çalışarak arabaya biner. Bayram, arabasına binen Ayfer'i taciz etmeye başlar. Ayfer Bayram'a hakaretler ederek arabadan hışımla çıkar ve kapıyı yandaki arabanın kapısına vurur. Bayram, Balkız'ın hasar alan kapısına dikkatlice bakar ve Ayfer'in hakaretleriyle hiç ilgilenmez. Yalova'ya varan vapurdan araçlar aceleyle inmeye başlarlar. Bayram ise bir an önce Ballıhisar'a varmak istemektedir.

Bayram'ın Yola Devam Etmesi, Balkız'ın Hasar Alması ve Bayram'ın Köyden Kaçış Hikayesi

"40 Numaralı Yol'dan Öteye" adlı dördüncü bölümde Bayram, Yalova iskelesine yanaşan vapurdan arabasıyla dikkatli bir şekilde inmeye çalışır. Arabasının hasar almasından, denize düşmesinden ve bir yerlere çarpmaktan korkar. En sonunda aracıyla iskeleye çıkmayı başaran Bayram yola devam eder. Bursa'ya vardığında birçok fabrika ve oto sanayiyle karşılaşır. Geçmişte ormanlarla ve mesire yerleriyle kaplı olan şehrin yaşamış olduğu değişimi hayretle gözlemler. Gemlik'e doğ ru ilerlerken yol kenarında mola verir. Kendisini reddeden Ayfer'e kızar ve Kezban onun gözünde yeniden değer kazanır. Francala taşıyan bir kamyon gören Bayram Ballıhisar-Sivrihisar arasında çalıştığı Düldüllere ait tarlayı hatırlar. Gençlik yıllarında amcasının yanından ayrılıp şehre gitmiş olan Bayram Düldüllerin oğluna ait benzin istasyonunda pompacı olarak çalışmıştır. O günden sonra Bayram hemşerileri tarafından isyankar ve deli bir karakter olarak mimlenmiştir. Yolculuk sırasında bir kamyonun arka tamponuna çarpmış olan Bayram şoförle kavga etmeye başlar. Fakat bir süre sonra kendisinin hatalı olduğunu farkına varır ve kamyonun arkasındaki yazıyı okumaya çalışırken ona çarptığını kabullenir. Oto sanayiye giden Bayram arabasının almış olduğu hasardan dolayı kederlenir. Fakat tamir masraflarını ödemeyecek kadar cimridir. Bundan dolayı Balkız'ın hasarını tamir ettirmeden yola devam etme kararı alır.

Bayram'ın Ailesinin Yanından Ayrılması, Para Kazanma Mücadelesi ve İnegöl'e Varması "Daha Öteye" adlı beşinci bölümde Balkız'la 40 Numaralı Devlet Yolu'nda ilerleyen Bayram İshakpaşa Sarayı eteklerinden geçer. Görmüş olduğu fabrikalar ve elektronik eşya dükkanları onu yeniden hayrete düşürür. Yılmaz yolcu otobüsü Bayram'ı Bursa çıkışında dengesiz bir hızda yakalar. Yolcular ve görevliler arabasıyla hava atıp bilinçsizce arabasını kullanan Bayram'a sinirlenirler. İnegöl sapağına giren Bayram, kendisine bakmış olan amcasına ve Remzi ağabeyine bir şey almadığı kendini suçlu hisseder. Ballıhisar'daki tarla hisselerini satıp Ankara'ya giden Bayram, Afyonlu bir adamın Polatlı'daki benzin istasyonunda bir pompa kiraladığıdır. Fakat Afyonlunun Bayram'a kiraladığı pompa yolun uzak bir yerinde kaldığı için pek iş yapamamıştır. Daha sonra Almanya'da yaşadıklarını düşünmeye başlayan Bayram, dostları tarafından nasıl yalnız bırakıldığını ve Almanlar tarafından ötekileştirildiğini fark eder. Ona sahip çıkan ve onunla dostluk eden tek kişi Veli olmuştur. İnegöl'e giren Bayram soğan taşıyan kamyonun durduğu lokantaya girer. Garsonun umursamazlığına ve yavaşlığına kızan Bayram, Afyonlu çimentocuyu ve tamirhanede çalıştığı dönemleri düşünür. Temizel'de çalışmaya başlayan Bayram bir süre sonra hemşerisi ve yakın dostu olan İbrahim'le karşılaşmıştır. Babasıyla birlikte süt, yoğurt ve peynir üreten İbrahim bir kooperatifte çalışmaya başlamıştır.

Bayram'ın En Yakın Dostunu Kandırıp Onun Yerine Almanya'ya Gitmesi Kooperatif aracılığıyla Almanya'ya gitmeye hak kazanmış olan İbrahim, sağlık raporu işlemleri için Ankara'ya gelmiştir. İbrahim'in durumunu öğrenen Bayram onu hem çok kıskanır hem de ona yardım etmeye karar verir. Bayram İbrahim'e köye geri dönmesini ve sağlık raporunu kendisine bizzat göndereceğini söyler. Fakat raporu verecek olan doktorun üç yüz lira karşılığında sonucu değiştirdiğini öğrenen Bayram İbrahim'in çürük raporu almasına neden olur. Bayram İbrahim'in yerine Almanya'ya işçi olarak gitmek ister ve ilgili mercilere başvuru yapar. Rüşvet vererek sağlam raporu almayı başaran Bayram'ın Almanya'ya gitmek için önünde hiçbir engel kalmamıştır. Yoğurt yiyen Bayram İbrahim'in durumunu ve onun köyde olup olmadığını merak eder. Kezban'a sürpriz yapmak ve onu şaşırtmak isteyen Bayram tıraş olmayı düşünür. Aynı zamanda saç uzatmayı da düşünmüş olan Bayram, geçmişte birçok gencin uzun saçları yüzünden kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanıp işkence gördüklerini hatırlar. Yakın geçmişte saç uzatan erkekler komünist olarak mimlenmişlerdir. Kezban'a gösteriş yapmak ve onu kendine hayran bırakmak isteyen Bayram, arabasının direksiyonu için kılıf almak gibi birçok şey düşünür. Bayram Kezban'ın balıkçıyla evlendiğine hala inanmamaktadır.

Bayram'ın Sevdiklerine İhanet Etmesi ve Yaşadığı Zorluklar

Bayram'dan yardım aldığını sanan İbrahim tetkiklerin olumsuz sonuçlanması karşısında hayal kırıklığına uğramıştır. Bütün hayatını bir taksi satın alabilmek için harcayan Bayram'ı gören Kezban, onun geçmişte çektiği acıları, başkaları tarafından nasıl aşağılandığını ve maruz kaldığı haksızlıkları düşünür. Kezban, Bayram'ın insanlara güvenmediğinin ve kendini koruyabilmek için bütün sevgisini bir eşyaya bağladığının farkındadır. İlk olarak bir Anadolu almaya yeltenmiş olan Bayram, daha sonra biriktirdiği parayı Almanya'ya gitmek amacıyla kullanmaya karar vermiştir. Yolculuk sırasında karşısına bir biçer döverin çıktığını sanan Bayram şarampolden aşağıya sürüklenir. Yaşadığı olaydan dolayı şok geçiren Bayram, geçmişte bir araba satın alabilmek için neler yaptığını, fedakarlıklarını ve entrikaları düşünür. Afyonlu çimentocudan kiraladığı benzinliği, Temizel'de çalışırken neler yaşadığını ve Almanya'ya nasıl gittiğini hatırlar. Bunun haricinde 1971 yılında Sıkıyönetim Mahkemesinde üstöğmenin cip şoförlüğünü yaparken tutuklanıp işkence gören eylemci gençleri hatırlar. Geçmişte nispeten dışarıya daha fazla kapalı olan ülke zamanla gelişmiş batılı ülkelerin ucuz işgücü ve hammadde pazarı haline gelmiştir. Temizel Oto Tamir'de öğrendiklerini hatırlamaya çalışan Bayram, gözyaşları içinde arabasını tamir eder. Bir süre sonra yola devam etmeye başlayan Bayram, artık kendini savaş alanında zafer kazanmış bir komutandan ziyade yorgun ve yenik bir savaşçı gibi hisseder. Bütün olumsuzluklara rağmen Bayram umutlarını yitirmemiştir ve Kezban'ın hala kendisini beklediğine inanmaktadır.

Bayram'ın Tedirgin Bir Halde Köye Varması ve Köyün Bütün Çehresinin Değişmiş Olması

Ballıhisar'da yapılan arkeolojik kazılar sonucunda toprağın altında, geçmişte şarapçılıkla ünlenmiş bir antik kent olan, Pessinus bulunmuştur. Ballıhisarlılar; yoğurtçuluk, sütçülük ve balcılık yaparak hayatlarını idame ettirmektedirler. Her geçen saat köye daha fazla yaklaşan Bayram atlı arabaya binmiş bir ailenin şaşkın bakışları altında çeşme arar. Eski köy çeşmesi yapılan tadilat ve restorasyonla oldukça gösterişli bir hal almıştır. Bayram köye vardığında İbrahim'le karşılaşmaktan çekinmektedir. Fakat Bayram onun karşısında ezilmemesi gerektiği konusunda kendini telkin eder. Köye varmayı başarmış olan Bayram, oldukça yorgun ve usanmış bir haldedir.

Bayram'ın Köye Varması ve Köylülerin Karşısına Çıkmaya Hazırlanması

Anlatının "Kavşak" adlı altıncı ve son bölümünde; köyün girişindeki çeşmede duran ve kendine çekidüzen vermeye başlayan Bayram, Gayret Çeşmesi'nin Sarıcaların Hoca Ömer adına İsmail Usta tarafından yapıldığını okur. Ballıhisar'ın en meşhur duvarcısı olan İsmail Usta Kezban'ın dedesidir. Aslında İsmail Usta ağalar adına çeşme yapmayacak kadar asi bir kişiliğe sahiptir. Köylüler, köyün altından çıkarılan antik kentin duvarlarının İsmail Usta'ya ait olduğunu sanmışlardır. Zira İsmail Usta Ballıhisarlılara göre Romalı duvar ustaları kadar beceriklidir. Arabasını temizleyip elinden geldiğince hasarı onarmaya çalışan Bayram; gömleğini değiştirir, takım elbise giyer ve şapkasını takar. Giymiş olduğu her kıyafet ve aksesuar onu köylülerden ayıran ve üstünlüğünü gösteren birer simge niteliğindedir.

Gençlerin Köyü Terk Etmiş Olmaları

İstiklalbağı'ndan gelen bir çobanla karşılaşan Bayram, köye vardığında nelerle karşılaşacağını kestirebilmek için onunla konuşmaya karar verir. Fakat Bayram, arabalar hakkında hiçbir şey bilmeyen meraklı çobanı küçümser. Çoban, Kezban'ın teyzesinin oğludur. Kezban'ın teyzesini geçmişte birçok varlıklı erkek istemiş fakat o sevdiği adama kaçmıştır. Kendini haklı bulsa da yine de yapmış olduğu şeyden utanmış olan teyze yıllarca köyüne dönmemiştir. Tarlalardaki hisselerini sattığı için köye geri dönememiş olan Bayram teyzeyle empati kurar. Çobanın anlattıklarına göre köydeki genç nüfus; Afyon, İstanbul ve Ankara gibi illere iş bulup çalışmak amacıyla göç etmişlerdir. Köyde yalnızca birkaç yaşlı kalmıştır. Avusturyalı bir araştırmacı Pessinus kentinin kazılarını yapacak işçileri bulmakta bile oldukça zorlanmıştı.

Bayram'ın Sırrının Ortaya Çıkması, Kezban'ın Balıkçıyla Evlenmesi ve Bayram'ın Yalnızlığı

Bir yıl önce aslında çürük olmadığını ve Bayram tarafından kandırıldığını öğrenmiş olan İbrahim, bankada çalışan Kezban'a olup bitenleri anlatmıştır. Bankanın içinde Bayram'a küfür etmeye başlamış olan Kezban işten çıkarılır ve yaşanan olaydan dolayı sicili kirlenir. Bir daha iş bulamayacağını düşünen Kezban Beyşehirli balıkçıyla evlenip köyden ayrılmıştır. Köydeki bütün dostlarını ve sevdiği kadını kaybetmiş olan Bayram yine de köye gitmek ister. Fakat köyün girişinden cansız ortamı görmesi ve çobanın doğru söylediğini teyit etmesi üzerine gerisingeri Münih'e dönmeye karar verir. Artık Bayram için Balkız değersiz bir demir yığınının başka bir şey değildir. Zira kendini kanıtlayacağı kimse kalmamıştır. Edirne'ye giden yol kavşağına varan Bayram tereddütlü ve çaresiz bir halde beklemeye başlar. Zira gideceği hiçbir yerde onu bekleyen kimse yoktur.

Temalar

Yabancılaşma Ballıhisar'ın toprak sahiplerinden biri olan Düldül ailesinin tarlalarında küçük yaşlarda ırgat olarak çalışmaya başlamış olan anlatının başkarakteri Bayram, beldeye son model bir arabayla gelmiş olan Demokrat Parti yetkilisinden çok etkilenir. O günden sonra Bayram'ın en büyük amacı kendine araba almak olur. Yıllarca bakımını üstlenmiş olan amcasının yanından kaçarak şehre gitmiş olan Bayram Temizel Oto'nun sahibi olan Rifat Usta'nın yanında çırak olarak çalışmaya başlamıştır. Kazandığı her kuruşu biriktirerek bir araba satın almayı amaçlayan Bayram bazı talihsizlikler yüzünden amacına ulaşamaz. Amcasıyla paylaştığı tarlalardaki hisselerini satarak şehirde bir benzin istasyonu olan Afyonlu çimentocunun bir pompasını kiralar. Fakat Bayram kiralamış olduğu benzinlikten de istediği miktarda para kazanamaz. Bunun üzerine Bayram, Almanya'ya gitmeye hazırlanan en yakın dostunun evrakları üzerinde hile yaparak onun yerine Almanya'ya işçi olarak gider. Başlangıçta parça yapımı bölümünde çalışan Bayram saati üç marka çalışır ve parmaklarından birini iş kazası sonucunda kaybeder. Daha sonra montaj bölümüne kendini aldırma başarısı ile Mercedes S 230 marka arabayı satın almayı başarır. Emeğine tamamen yabancılaşmış, sınıf bilincinden yoksun, meta fetişizmine esir olmuş ve kendi ürettiği metayı kutsallaştırmış olan Bayram, emeğine yabancılaşmış bir işçi tiplmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ürettiği ürün karşısında tamamen değersizleşmiş ve sahip olduğu eşyanın değeri kadar saygınlıklaşılabileceğini düşünen Bayram, anamalcı iktisadi dizgenin çarkları altında ezilmiştir.

İtibar Özellikle Almanya'da bulunan BMW fabrikasında işçi olarak çalıştığı dönemlerde maddi açıdan büyük fedakarlıklar yaparak hayalini kurduğu arabayı satın alabilecek kadar birikim yapmayı başarabilmiş olan Bayram, satın almış olduğu arabayla birlikte memleketine giderek hemşerilerinin saygısını kazanmayı ve sevdiği kadın olan Kezban'ı etkilemeyi amaçlamaktadır. Almanya'da çalıştığı dönemlerde özel hayatından ciddi derecede maddi fedakarlıklar yapmış, birlikte olduğu kadınlara ve dostlarına ikramda bile bulunmamış olan Bayram istediği eşyalara sahip olur. Türkiye'de çalışan işçilerden statü açısından daha üst bir mertebede olduğunu düşünen Bayram; Mercedes S 230 marka arabası, Franz Lehar marka gömleği ve şapkasıyla birlikte ülkesine gelir. Görüntüsü ve sahip oldukları sayesinde ülkesinde saygı göreceğini ve hemşerileri tarafından coşkuyla karşılanacağını düşünen Bayram büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Gençlik yıllarında hemşerileri tarafından sürekli küçümsenmiş ve alay konusu olmuş olan Bayram aşağılık kompleksi yaşamaktadır. Yapmış olduğu birikimler sayesinde satın aldığı eşyaların ona itibar kazandıracağını düşünmüştür. Fakat onun Türkiye'de bulunmadığı süre içerisinde ülkede birçok şey değişmiş ve önemli gelişmeler yaşanmıştır. Umduğu saygıyı ve coşkuyu görememiş olan Bayram başkaları tarafından kıskanıldığını sanır.

İhanet Gençlik yıllarında hemşerileri tarafından aşağılanmış ve alay konusu olmuş olan Bayram insanlara karşı olan güvenini tamamen yitirmiş ve bütün ilgisini insan eliyle üretilen metalara yöneltmiştir. Küçükliğinde Ballıhisar'a gelmiş olan Demokrat Parti yetkilisinin arabasını gören Bayram'ın tek amacı son model bir araba satın almak olur. Bütün hayatını istediği arabayı satın alabilmek için sekillendirir ve kurgular. Türkiye'de çalıştığı dönemlerde istediği geliri elde edememiş olan Bayram yurtdışına gitmenin hayallerini kurar. Ballıhisar'daki en yakın dostlarından biri olan İbrahim'le Ankara'da karşılaşan Bayram onun Almanya'ya gideceğini ve sağlık raporu çıkartmak için şehre geldiğini öğrenir. Her ne kadar Bayram İbrahim'i kıskanmış olsa da onun iyiliğini ister. Bayram İbrahim'e köye dönmesini ve sağlık raporunu bizzat kendisine göndereceğini söyler. Fakat yaşanan dönemde devlet kurumlarında ciddi derecede yozlaşma boy göstermiştir. Doktorlar para karşılığında rapor sonuçlarını değiştirmektedirler. İlkel dürtülerine hakim olamayan Bayram doktora verdiği para karşılığında İbrahim'in sağlık raporu sonucunu değiştirir ve onun çürük raporu almasına sebep olur. Ardından Bayram yeniden doktorlara ve yetkililere rüşvet vererek Almanya'ya gönderilecek işçi kafilesine girmeyi başarır. Bayram, uzun zamandır evlenme teklifi bekleyen Kezban'ı da yüzüstü bırakarak Almanya'ya gider. Serbest piyasa ekonomisi ve anamalcı iktisadi dizge tarafından ele geçirilmiş olan toplumda çıkara dayalı hayat felsefesi neredeyse bütün bireyleri ele geçirir.

Açgözlülük "İnsanlar zengin olmak için birbirlerini basamak yapmak istemektedir. Roman başkışisi Bayram'ın zengin ve güçlü olmak arzusu, çocukluğundaki ezilmiş günlerinden kaynaklanır. Zaten zenginliğin sükse olarak, ele geçirilmiş bir güç olarak algılandığı bir ortamda, ekonomik dengesizliklerin, sıkıntıların olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. (...) Bayram "bireysel kurtuluşu için her şeyi mubah gören, kendi kurtuluşu uğruna başkalarının yaşamını hiçe sayan, umursamayan, düzenin çarpıklaştırdığı, özüne yabancılaşmış bir" kişiliği canlandırırken, bu yapıya başarılı bir şekilde dikkat çeker. Bayram'ın tek amacı, herkesin ve geçmişte en başta da kendisinin yaşadığı bu sıkıntıyı bertaraf ettiğini göstermektir. Ekonomik sıkıntının başta köylerde yaşandığını yine Bayram'ın çocukluğu eksen

arak yansıtıken, Bayram'ın Bayram olma nedenlerini de göstermiş oluyoruz" (Eronat 2004, 176). Özellikle kırsal bölgelerde doğmuş ve yaşamış olan bireylerde meta fetişizmi ve güç istenci çok daha açık bir şekilde görünmektedir. Küçük beldelerde veya kasabalarda bireyler kendilerini sahip oldukları eşyalar, sermaye ve mülkle göstermektedirler. Kalıtsal olarak fakir bir ailede dünyaya gelmiş olan Bayram emeğiyle sınıf atlama mücadelesine girer. Fakat mevcut iktisadi dizge bireylerin emek harcayarak sınıf atlamalarına izin vermemektedir. Her ne kadar Bayram hayalini kurduğu arabayı ve kıyafetleri satın almış olsa da hala işçidir ve yabancılaşmış bir işçi gibi davranmaktadır.

Yalnızlık "En başta roman başkişisi Bayram yalnızdır. Çocukluğu yalnızlık içerisinde geçmiştir. Kimsesizdir. Almanya'da yine yalnız kalmış, bekarlığına sırf para biriktirme uğruna son verememiştir. Bayram orada evli aile dostları ile de yeterince iletişim kuramaz. İki ilişkilerde hep başarısızdır. Onun yalnızlığındaki tek dostu Balkız'dır. Arabası. Bayram'ın belki de en yakın sırdaşı, güvencesi, sevgilisi o araba olmuştur. (...) Romanın sonunda Bayram yine yalnız kalacaktır. En yakın hissettiği Kezban başta olmak üzere bütün köylüsü O'nu bırakacaktır. Romanın bitiş cümlesi olan; "Hiçbir yolun ucunda kimse Bayram'ı beklemiyor" ibaresi, Bayram gerçeğini bütün çıplaklığıyla ortaya çıkartıyor" (Eronat 2004, 178). Özellikle küçük yaşlarında ailesini kaybetmiş ve hemşerileri tarafından sürekli ezilip aşağılanmış olan Bayram insanlara olan güvenini tamamen yitirmiştir. Bundan dolayı Bayram sevgisini, güvenini ve ilgisini tamamen Balkız'a yönlendirir. Başkalarıyla iletişim kurma konusunda daima başarısız olmuş olan Bayram, sahip olduğu eşyalar sayesinde insanlardan saygı ve sevgi göreceğini düşünmüştür. Fakat ülke sınırlarına girdiği andan itibaren Bayram derin bir hayal kırıklığı yaşar. Zira kimse Bayram'a saygı duymaz ve ona sevgi göstergesinde bulunmaz.

Aşk Küçük yaşlarda ebeveynlerini kaybetmiş olan Kezban, ağabeyi İsmail ve yengesi tarafından büyütülmüştür. Küçüklüğünden beri Bayram'la yakın bir ilişki kurmuş olan Kezban on dört yaşına eriştiğinde sevdiği erkekle ilk yakınlaşmasını yaşamıştır. O günden sonra Kezban başka hiçbir erkeğe bakmamış ve sabırla Bayram'la evleneceği günü beklemiştir. Kezban Bayram'ın bencilliğine, düşüncesizliğine ve bütün oyalama girişimlerine sabırla katlanır. Kendisine haber vermeden Almanya'ya gitmiş olan Bayram'ı yine de bekler. Fırsat buldukça ona mektup gönderir ve bir an önce memlekete dönmesini ve onunla evlenmeyi ister. Fakat Bayram'ın İbrahim'e yapmış olduğu haksızlığı öğrenmesi üzerine çılgına döner. Bayram'a güvenemeyeceğini anlayan ve onun iyi biri olmadığını düşünmeye başlayan Kezban, her ne kadar Bayram'a aşık olsa da kendisine talip olan bir balıkçıyla evlenmeye karar verir. Arabasıyla Ballıhisar'a dönen Bayram'ın Kezban'ın balıkçıyla evlendiğini öğrenmesi üzerine dünyası başına yıkılır. Zira aslında kendisi için önemli olan tek şeyin Balkız değil, onu bekleyen birilerinin olduğuna inanması olduğunu anlamıştır.

Adaletsizlik Anlatı boyunca zaman zaman hakim anlatıcı aracılığıyla geriye dönüş yöntemi kullanılarak anlatının başkarakteri olan Bayram'ın askerlik anıları üzerinde durulur. Diyarbakır-Siirt Sıkıyönetim Mahkemesi'nde bir üsteğmenin şoförlüğünü yapmış olan Bayram birçok haksızlıkla, baskıyla ve işkenceyle karşılaşmıştır. 60'lı, 70'li ve 80'li yıllar Türkiye'de askeri darbelerin ve sıcak siyasi çatışmaların yaşandığı dönemlerdir. Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye tamamen serbest piyasa ekonomisinin, yani batılı devletlerin, yanında yer almıştır. Dolayısıyla bu dönemlerde Türkiye'de siyaset ve askeriye tarafından şiddetli bir antikomünist propaganda yürütülmüştür. Bayram, mevcut hükümetin siyasi görüşüne karşı gelen birçok gencin ve subayın işkenceye maruz kaldığını hatta bazılarının öldürüldüğünü görmüştür. Daha adil ve daha refah bir toplumsal atmosfer içerisinde yaşamak isteyen ya da haklarını aramaya çalışan bireyler devletin güdümünde olan kolluk kuvvetleri tarafından şiddetli bir şekilde bastırılmışlardır. Anlatının başkarakteri olan Bayram, askerlik dönemlerinde şahit olduğu acı verici olaylardan dolayı iyice sinmiş ve ideolojik tartışmalardan mümkün olduğunca uzak durmuştur.

Kişi İncelemesi

Bayram Ünal (Kapalı/Asosyal) Anlatının başkarakteri olan Bayram, 1949 yılında Eskişehir'in Ballıhisar beldesinde dünyaya gelmiştir. Anlatının geçtiği dönemde otuz dört yaşında olan Bayram Almanya'nın Münih kentindeki BMW fabrikasında montaj işçisi olarak çalışmaktadır. Genç yaşlarda ebeveynlerini kaybetmiş olan erkek karakter amcası Raşit ve yengesi tarafından büyütülmüştür. Ballıhisar'ın toprak sahiplerinden olan Düdüllerin tarlalarında ırgat olarak çalışmış olan Bayram, beldeye gelen Demokrat Parti yetkilisinin Ford marka arabasını görmesi üzerine araba satın almak ister. Ankara'ya giden Bayram benzin pompacılığı yaptıktan sonra Temizel Oto'da çiraklık yapmıştır. Daha sonra Almanya'ya gitmiş olan Bayram araba fabrikasında çalışarak Mercedes S 230 almayı başarmıştır. Araba sevdası nedeniyle sevdiği kadın olan Kezban'ı yüzüstü bırakmış olan Bayram

Ballıhisar'a geri döner. "O, romanda Avrupa'ya, batı medeniyetine hazırlıksız ve hazımsız giden bütün Anadolu köylüsünün hazin dramını oynamaktadır. Yazar Ağaoğlu, Bayram ile hem Türkiye'nin evrensel boyuttaki meselelerini ele almakta hem de Avrupa'ya denetsiz bir şekilde gönderilen Anadolu insanını mercek altına yatırmaktadır. Bu nedenle Bayram, oluşturduğu karakter itibarıyla Türk Edebiyatı'nda unutulmaz simalar arasında yer almaktadır. (...) Arabasına - Balkız'ına – kavuşan Bayram, artık kendisini "çağdaş bir Don Kişot olarak görmektedir. Her konuda ve tartışmaya açık her olayda haklı kendisidir. O her meselenin çözümünde artık kendi aklına güvenmekte, geçmişteki hatalarını ve günahlarını bir iç çatışma sonucunda tahlil ettiğinde kendisini bunlardan hep galip olarak sıyırmaktadır" (Eronat 2004, 167-169). "Bayram'ın bütün çabası çocukluğunda kendisine takılan İncegül Bayram isminden kurtulmak uğrunadır. Açıkça belirtilmese de, köylüler bu ismi ona, mavi Ford'un teybinde duyduğu günden beri "Fikrimin İnce Gülü" şarkısını diline dolamasından dolayı takmıştır. Aslına bakılırsa, Bayram'ın kimliği, romanda birbiriyle ilişkili farklı sıfatlar çevresinde şekillenmiştir. Bayram, kendini bildi bileli yetim ve öksüzdür. Köylüdür. Ballıhisar'dan çıktığı günden beri işçidir. Bir süre için askerdir ve askerde yediği tokadın acısı yüzünde düzensiz bir seğirme olarak kalmıştır. Son yıllarda gurbetçidir. Bayram, kendini tüm bu sıfatlardan bal rengi bir Mercedes'in kurtaracağına inanmıştır. Fakat verdiği tüm mücadeleye rağmen üzerine yapışıp kalan hiçbir sıfattan arınmayı başaramamıştır" (Acar 2019, 88).

İlgili Büyük fedakarlıklarla ve zorluklarla satın almış olduğu arabasına fazlasıyla ilgi gösterir: "Bayram'ın gözüne, direksiyonuna kurulduğu Mercedes'i bütünüyle bir kez daha gördü. Yüreğiyle bir kez daha tozunu aldı; sevip okşadı onu. Güvenle kaykıldı arkasına. Oturduğu yere, salt geçmiş yılların değil, çok uzun bir yolun yorgunluğunu da hemen hiç duymaksızın, keyifle yerleşti. Ayağını gazdan usulca çekti. Karoserine boydan boya Güldenhouse yazılı, şişko çıplak adamlar, doğada rastlanması olanaksız çiçekler ve sırtlana benzer hayvanlarla renk renk resimlendirilmiş kamyonete yol verdi" (Ağaoğlu 1993, 7).

Cimri Maddi konularda oldukça eli kapalı bir karakter olan Bayram, en yakın dostunun eşyalarını taşımasına yardım etmemiştir. Arabasının yıpranmasından endişe ettiği için hasta olan amcasına bile hediye almamıştır: "Bizim Veligil bunlar!.. Şuna bak. Salkım saçak. Bir de kalkmış, eşyalarının yarısını sana yükleyeceklerdi Balkız. Ben çocuklardan birini almayınca eşyaların yarısını, hele o televizyonu bize yükleyivermek için amma direttiydi bu Veli... Oğlum, sen ne diyorsun be?.. Kıyabilsem Balkız'ıma, ben kendim için hısım akrabam, eşim dostum için, değil mi ya, yüklenirdim bir iyice. Bak amcamız hastaymış da, ona bile eli boş gidiyoruz" (Ağaoğlu 1993, 10).

Maddiyatçı Maddi kaygıları ve parayla sahip olduğu metalar onun zihnini fazlasıyla kurcalamaktadır: "Bayram'ın en son atılımı: Boş her dakikasını, bu Mercedes'i alabilmek için harcadığı günler. Durmadan iş saatlerini çoğaltıyor: Etti iki bin dokuz yüz mark. Haftada yirmi fazla saat daha yap. Etti üç bin dört yüz mark... Akli hep son çıkan Mercedes'lerde. Ama şu bir yıl öncesinin 200'ünü bile en çok indirimle, tek mark kazıklanmadan nasıl edinebilir? Hadi bunu aldı, cebine kaç markı artar ki. Yol parası. Memlekette geçirilecek bir aylık tatil" (Ağaoğlu 1993, 19).

Görgüsüz Özellikle Balkız ve maddi konular söz konusu olduğunda Bayram başkalarına karşı oldukça küstahtır. Sonradan görmüslüğünü her davranışı ve eylemiyle belli eder: "İri kıcıyla canım telli döşemeli koltuğumu çökertip kuruldu pis. Kılıfı da geçirtmemiştik daha. Geçirtseydik yine hadi neyse. Lâfı döndürüp dolandırıp yeniden benim erkek olmadığıma dayadı kancık. İyi, madem öyle, emri hak, dedim ben de. Çektim arabayı suyun kıyısına. Balkız'ı bir küşat edelim madem... Ortalık da kararmış... Yer misin, yemez misin? İşte isbatı ortada. Dört kez yaptım. Canını çıkardım. Eh hadi bakalım, yarın sabaha alırım seni. Götürürüm kendimle. Söz. Yol parası ne bedavaya gelir, deyip deyip bastırıyorum. Çok beklemiştir sabahleyin o beni. Bense geceden vurdum çıktım. Koca götünü, bilmem kaç bin kilometre boyu Mercedes'imın koltuğunda oturtur muyum kancık? Göçer göçer yayları, ben daha Ballıhisar'a varana dek. Duymadın mı Yaşar'dan? Amcam hastaymış. Şarkı türkü gidecek zaman mı? Basıp gideceğim ben doğruca Ballıhisar'a. Ballıhisar'a varana dek hiçbir yerini incittirmem Balkız'ımın. Toz konmayacak. Tek çiziği olmayacak. İşte bu" (Ağaoğlu 1993, 21).

Endişeli Balkız her hasar alışında kendine zarar gelmiş gibi canı acır ve onun için endişelenir: "Belki gözü yanılttı?... Belki güneş fazlaca parlattığından göremedi? Şimdi bu umut yok artık. Çünkü Mercedes yıldızı gerçekten yok arabanın önünde: Uyy, uy... aman Balkız, nerde bizim yıldız? Ne yaptık onu? Kime kaptırdık? Bizim şerefimiz o. Biz onsuz edemeyiz. Allahım, kim alabilir? N'olmuş olabilir? Gördün mü şimdi şu başımıza gelenleri? Dönsek, bulunur mu ki? Benzin desen iyice az. Tam

Şimci senin de karnını doyurup şarkı türkü yollara koyulacakken nedir bu başımıza gelen felaket?" (Ağaoğlu 1993, 59).

Umursamaz Tamamen kendi arzularının ve beklentilerinin güdümünde hareket eden Bayram, başkalarının acılarına karşı oldukça duyarsızdır: "Aman Bayram, gözünü aç. Buluşayım deme bi bokluğa. Bir arabanın iki tekeri tam ufukta görünmüşkene, başını bi belâya sardırayım deme haa... Kalmış şurda birkaç ayın. Bulaştırmadan kendine. Yanında kim, neden söz ederse etsin, duyma. Konuşma. Tuzağa düşürtme kendini. Kışlada, geceleri, kim haklı kim haksız, kim vatan hayını, kim değil; kim devirmeye kalkmış Devlet Babayı, kim kalkmamış; asker mi, sivil mi, yoksa ikisi baş başa, el ele mi; bunlar konuşulurkene sağır ve samit olacaksın. Karışma sana ne?" (Ağaoğlu 1993, 64-65).

Sorumsuz Almanya'da kendisine yakınlık göstermiş tek kişi olan Veli'nin Çorlu civarında kaza yaptığını görür. Sorumluluk almak istemeyen Bayram, kaza yapmış olan Veli'yi ve ailesini görmezlikten gelir: "Yine de içinde yerine oturmayan bir vida. Yine de bir vıdıvıdı yüreğinde. Çok inceden başlayan, tanımadığı bir köşede kımıldayan... Arabasıyla kendini aşan... Usuldan Havsalı delikanlıyı çağırıştırın. Usuldan, vurulan bir atın bakışını geri getiren. Hat yürüdü. Bayram bir tekeri tam yerine oturmaya yetişemedi sanki... Şimdi hattın alt ucunda ışıklar yanacak. Şimdi düdükler ötecek. Sirenler çalacak. Tedirginlik gittikçe büyüyor. Genişliyor. Gittikçe burup büküyor içinde bir yerleri. Bütün karın boşluğunu bir kışkaca alıyor. Öldüler mi? Hepsini mi? Ağır yaralıdırlar. Nereye kaldırdılar ki? Bilsen, dönerim. Bilmiyorum... De ki, gidip baktın. Neye yarar? Çok da geride kaldılar... Dönsem... Dönmesine dönerim de, ölü, yaralı... Hepsini üstüme kalırsa?... Kalırsa?.." (Ağaoğlu 1993, 95).

Bencil Kendisini sabırla bekleyen ve bütün bencilliklerine katlanan Kezban'a bir şey ikram etmeyi bile çok görür: "Adama böyle habire sürtünen karıdan hayır mı gelirmiş? Hem şimci bu yağmurda nereye götürüyüm bunu ben? Bir muhallebiciye soksan, para. Bir çaycıya otursak, yine para. Yemek de yememiştir bu. Yok artık. Bir de lokantaya götürüleceğimi sanıyorsa nah alır. Alamanya'yı kafama koydum. Öyle karı, kız ne gezdiremem ben. Bilmiş olsun. Bugünden umudunu kırmazsak, bir daha zor kırarız. İyisi mi..." (Ağaoğlu 1993, 128).

Bilinçsiz Hayatı boyunca bir işçi olarak hayatını idame ettirmiş olan Bayram sınıf bilincine sahip değildir ve hakkını bile arayabilecek bir bilinç geliştirememiştir: "Kezban, sürekli aklına düşüyor... Derken, radyoda, İstanbul'da işçilerin binlerce yürüdüklerini; işyerlerini bırakıp bırakıp yürüdüklerini duyuverince, kahvedekilerden bir grup ayağa fırlamış, oynamaya, halay çekmeye başlamıştı. Bayram, kendisini de birden bu halay çekenlerin arasında buluveriyor. Nedenini kesinlikle ayırt edemediği bir coşku iliklerine dek yayılvırmıştır. Yıllardır içinde dolaştırdığı yalnızlık, gariplik duygusu ilk kez silinmiş; çok kalabalık, çok şenlikli bir ailenin dört yanı sağlam bir üyesi sanmıştı kendini. Öyle ya, haziran'dı aylardan. Halay çekenler, yerli halktan değil. Birden patlayan bu coşkuları neden? Bayram, düşünmüyor bile. Sadece katılıyor bu coşkuya. Halay birden, başladığı gibi duruvermişti sonra" (Ağaoğlu 1993, 141).

Kurnaz Almanya'ya gidecek olan en yakın dostunun sağlık raporunu doktora rüşvet vererek değiştirir ve böylece onun yerine Almanya'ya gitme şansı yakalar: "İbrahim hep köyde mi yoksa? Acaba orada mı hâlâ?.. Sağlık raporu çürük çıkınca artık... Ben o lâboranta üç yüz lira... O zamanlar, etim ne, budum ne. Benim için üç yüz lira... Ha bir kolumu koparıp almışsın, ha açıktan üç yüz lira yedirmişsin... O adam İbrahim'i çürük çıkardı... Sırasını ben almasam, başkası alacak... Yerine ben girmiş oldum olmasına ya, İbrahim çürük çıktıysa ben de eksildim... Hem nasıl eksildim! Böyle olmasaydı, o Sirkeci'de ben... Tren gününü beklerken... Trene nasıl bindim sanki? Nah, altı karış sakal... Üç gece uykusuz..." (Ağaoğlu 1993, 192).

Kezban (Açık/Sosyal) Ballıhisar'da doğmuş ve büyümüş olan Kezban, on dört yaşına geldiğinde Bayram'la ilk yakınlaşmasını yaşamış ve onunla evlenmeyi aklına koymuştur. Genç yaşlarında ebeveynlerini kaybetmiş olan Kezban'ı ağabeyi İsmail yetiştirmiştir. Bayram'ın ardından kendisi de Ankara'ya giden Kezban gündelikçilik, dikişçilik ve hademelik yaparak hayatını idame ettirir. Bayram'ın araba satın alma konusundaki takıntısının farkında olan Kezban, zaman zaman ona kendisinin arabadan daha önemli olduğu iletisini verecek eylemlerde bulunur. Almanya'ya giden Bayram'a Fikrimin İnce Güllü adlı şarkının plağını gönderen Kezban ona araba satın almayı aklından çıkarmasını ve geri dönüp kendisiyle evlenmesini söyler. Bayram'ın İbrahim'i nasıl kandırdığını öğrenmiş olan Kezban sinir krizi geçirir ve ardından kendisine talip olan bir balıkçıyla evlenir. "(...) fedakar, cefakar ve dürüst kişiliği ile başta ailesine sonra da sevgilisi Bayram'a destek olmaya çalışan Kezban (...) romanda adeta "tezat yaratmak ve okuyucuyu rahatlatmak için" boy göstermektedir. Eserdeki güçlü

karakterleri ile sempatinin üzerlerinde odaklanmasına yol açan bu iki kişiden Vedat'ın çalışkanlığı ve rüşvet vermek durumunda kalan işçilere şu yaklaşımı, romanın en çarpıcı noktalarından biri olarak değer kazanmaktadır" (Eronat 2004, 170). "Kezban ve Bayram, anne babasız büyümüşür. İkisi de yoksuldur. İkisi de geçim mücadelesi içerisinde. Zaten Kezban, Bayram'ı koşulsuz sevmektedir. Bayram'ın yüzündeki yanık izi veya fukaralığı Kezban'ın umurunda değildir. Tek isteği, Bayram'ın fikrinde ince bir gül olabilmektir. Bayram, onun sevgisine karşılık vermektedir, ama bu karşılık tatmin edici düzeyde değildir. Onun akli fikri bir araba sahibi olmaktadır" (Acar 2019, 91).

İstekli İlk aşkı olan Bayram'la evlenmek isteyen Kezban, onu etkilemek ve evlenmeye ikna etmek için elinden geleni yapar: "Ankara. Temizel Oto Tamir. Askerlikten önce değil bu. Askerlikten sonra. Kezban'ın başı, tamirhanenin ağzında bir görünüyor, bir kayboluyor. Eşarbının bas bas bağırın renkleriyle Kezban, kendini Bayram'a göstermeye çalışıyor" (Ağaoğlu 1993, 79).

Cesur "Genişçe bir cadde ağzı kadar geniş tamirhane kapısının yanında Kezban'ın yüzü iyice belirgin duruyor. "Dışarı gel" diyor başıyla. Çekil kız! Git, geldiğin yere. Benden sana hayır yok demedim miydi? Nerden buldun beni sen yine? Nasıl bir yürek ki bu, caymıyorsun? Benim de başımı bulandırıyor sun... Beni yolundan edecek sendeki bu inat" (Ağaoğlu 1993, 78).

Aşık Bayram'ın bütün karpislerine ve inadına rağmen Kezban sevdiği adamdan vazgeçmez. Ona, sürekli söylediği şarkının plağını hediye eder: "Kezban, elinde resimli, dört köşe bir şey sallıyor: Gel işte, gel Bayram. Şunu al. Çalıp çalıp beni anarsın. Al. Bayram, Bayram. Teneşire gelesice Bayram. Ak gönlümü karalara boğan, ateşimi ayaklandırıp ayaklandırıp puf diyen Bayram. Ne dönüyorsun yüzünü? Gel hele acık. Gel, bak ne diyecem sana... Köyde, peşimden çıkırdı çığırdığından bu değil mi işte? Al, bak..." (Ağaoğlu 1993, 78).

Düşünceli Almanya'ya gitmiş olan Bayram'ı sürekli düşünür ve Yaşar aracılığıyla ona en sevdiği şarkının plağını gönderir. Kezban Bayram'a bu hareketiyle artık geri dönmesi gerektiği iletisini verir: "Balıkçı malıkçı lâf. Yaşar dönerken onunla niye bu plağı yollasın yoksa bana? Duydum ki unutmuşsun /Gözlerimin rengini... diye sitemler döktürsün? Plağın içine bir de pusula kondurmuş. "Ben artık Beyşehir'in gölünde balık avlayan adamın birine yedek parça olmuşum... Sen anca bu dilden anladığından, böyle diyorum. Arayacaksan da sakın arama bak diyorum..." (Ağaoğlu 1993, 79).

Cömert Bayram, kazandığı her kuruşun hesabını yaparken Kezban sevdiği adama ikramda bulunmaktan geri kalmaz: "O böyle, neyin ilerde kendine zararlı, neyin kârlı olacağını ince hesaplara vurup dururken, bu hesabını simite dek indirmişken Kezban soruvermişti: "Simit yen mi Bayram?" Ve karşılığını beklemeden, iki simit alıp birini Bayram'a uzattı: "Al allasen. Öğle vakti. Acıkmı şşındır... Al işte, gönlüm çekti..." (Ağaoğlu 1993, 130).

Çalışkan "Hiç soluk almadan anlatıyor Kezban. Yengesinin çocuklarına nasıl baktığını, nerde nasıl gündelikçilik ettiğini, böyle böyle ince işi de öğrendiğini, ütü yapmayı, yer cilâlamayı, sofrayı kurmayı nasıl bir bir öğreniverdiğini, derken gündelikçilikten aylıklı hizmetçiliğe nasıl terfi ettiğini, aylıklı hizmetçiyken eline şu kadar geçtiğini, ev kirasında, bakkal borcunda abisigile nasıl destek olduğunu hep sayıp döktü. Gecekonuda dikiş kurslarına bile gitmiş de, etek nasıl bastırılır, dikiş makinesinde nasıl ilik açılır, onları bile öğrenmiş" (Ağaoğlu 1993, 130-131).

Samimi Bayram'ın aksine Kezban, sevdiği kişiye karşı beslediği duygularda oldukça dürüsttür: "Demek sen beni ta o zamandan biliyorsun? Taa o zamandan ezberindeyim. Ondan sonra da "Bana umutlanma" demeye getir öyle mi? Göz göre göre, gönül duya duya inatlaşıyorsun. "Fikrine taktığın ince gül ben miyim?" diyorum. Kara gözlerini ışıldata ışıldata benimkilere daldırıyor sun. Eh, bensem madem, ben de hazırım... Demeye kalmıyor, yok beni çiğnemiş geçmiş de görüverince o taksiiyi, yok bilmem ne herzeler... Gine çiğner geçerim, demeye getiriyor aklınca..." (Ağaoğlu 1993, 133).

Sabırsız Kendisini türlü bahanelerle sürekli oyalamış olan Bayram'a inanmış ve sabırla beklemiştir. Fakat sürekli kendini düşünen Bayram'a sabretmek oldukça zordur: "Beni oyalayacaktın da askerden dönüşe ne diye ardıma düştün? Köyde buraya gidip gelene yolumu izimi sordun? Ne diye köyün eskilerine haber salıp beni istetmeye kalktın? Bunları bir bir duydum. "İki çıplak bir hamama yaraşır," deyip gezmişsin o sıralar. Şimdi ne bu kancıklık? Bu kancıklıkları nerelerde öğrendin sen a Bayram? Sivrihisar'ın benzin pompasında mı? Lastik şişiricisinde mi? Polatlı'nın göbeğinde mi? Yoksa askeriyede mi? Ben bu askerliğin bitmesini bekliyor, askerlik bitince işe girecek. Sonra da gelip beni isteyecek, deyip dururken, küt diye Alamanya'yı çıkarıyor karşıma. (...)" (Ağaoğlu 1993, 133).

Öfkeli Sevdiği kişinin gözünde bir arabadan daha değersiz olduğunu düşünmek onu oldukça öfkelenendirir: “Seni, on dördünde, kireçli tepenin üstünde koklayıvermişse ne olmuş? Geç git. Unut bu deliyi. Gönlündeki öteki sevda bir karı sevdası olsa, şurda kafasını yarar da, çekilir giderim. Beni, altında arabası olmayan bir Bayram’a lâyük mi görmüyor, beni bir lastik tekere denk mi tutuyor, anlayamadım ki. Bir lastik tekere denk tutmak ne söz? Bu bir lastik tekeri bana üstün tutuyor işte. Bok yiyecek” (Ağaoğlu 1993, 134).

Mantıklı Bayram’ınkiyle benzer bir geçmişe sahip olan Kezban, onu en iyi yine yalnızca kendisi anlar: “Bunun derdi, İsmail abim gibi milletin derdini kendine dert etmek değil ya?.. Bunun derdi bir nişan halkası, bir kutu şeker. Nişanı takarsa taksinin yolu uzar, diye düşünür bu. Bu yetim büyüdü. Bu öksüz büyüdü. Bunu ben anlarım. Başka kimse anlamaz. Bu, çok itildi kakıldı. Bu, insandan korktu. İnsandan korkup bir makineye sardırıldı sevdayı. Bu, benden bile kaçır oldu. İnsan insandan geçer mi?” (Ağaoğlu 1993, 208).

Veligiller (Açık/Sosyal) Eğin doğumlu olan Veli, ailesiyle birlikte Almanya’ya göç etmiş ve Bayram’la birlikte aynı fabrikada parça montajcısı olarak çalışmaktadır. Almanya’da Bayram’a en yakın davranan kişi olan Veli’nin iki kız çocuğu vardır ve bunlardan birinin adı Gülten’dir. “Karısı, Veli’ye göre daha baskındır. Son dönemde ikinci el bir Ford Escort satın almışlardır. Bayram ile aynı gün Türkiye’ye doğru yola çıkmışlardır. Araçları fazla yüklü olduğu için, bir TV’yi Bayram’ın aracına yüklemeyi düşünseler de Bayram bahane uydurup bunu kabul etmemiştir. Bu yüzden, Bayram’a kırılmışlardır” (Acar 2019, 93). Bayram Veli’nin kızlarından birini de arabasını yıpratmamak için götürmeyi reddetmiştir. Arabası aşırı yüklü olan Veligiller sınır kapısında sorun yaşarlar. Görevli olan gümrük memuruna hediye vermiş gibi rüşvet verilir ve bu sayede sorun çözülür. Fakat Çorlu il girişinde bir kamyonla çarpışmış olan araç şarampole yuvarlanmıştı. Bayram Veli’ye yardım etmemiş olmaktan dolayı vicdan azabı çekse de aynı yanlışlığı sürdürme konusunda ısrar eder.

Öfkeli Veli’nin ailesi, boş arabayla Türkiye’ye gelmiş olan Bayram’a eşyaların taşınmasına yardım etmediği için oldukça öfkelenmiştir: “Veli de, karısı da, Bayram’ı görmemiş olurlar mı? Taa, sınır kapısından girerken gördüler. Büyük kız gösterdi hatta. “Bakın şu kedibokuna!” Annesi, “Bırakın hayırsızı, bırakın meymenetsizi!” dedi. Veli hiç ses etmedi. Fakat artık hepsi küs Bayram’a” (Ağaoğlu 1993, 40).

Dostane Aynı fabrikada çalıştığı dostundan eşyalarının taşınması konusunda yardım ister. Zira Almanya’da Bayram’a yakınlık göstermiş ve onunla dostluk etmiş tek kişi Veli’dir: “Bizim Veligil bunlar!.. Şuna bak. Salkım saçak. Bir de kalkmış, eşyalarının yarısını sana yükleyeceklerdi Balkız. Ben çocuklardan birini almayınca eşyaların yarısını, hele o televizyonu bize yükleyivermek için amma direktiydi bu Veli... Oğlum, sen ne diyorsun be?.. Kıyabilsem Balkız’ıma, ben kendim için hısıım akrabam, eşim dostum için, değil mi ya, yüklenirdim bir iyice. Bak amcamız hastaymış da, ona bile eli boş gidiyoruz” (Ağaoğlu 1993, 10).

Saf Almanya’dan Türkiye’ye dönmeye hazırlandığı sırada taşınması gereken eşya yoğunluğu yüzünden kafası iyice karışır ve bundan dolayı komik durumlara düşer: “Veli, fazladan bir TV alıcısı geçirmekle bir koca dizgi makinesini geçirmek arasındaki amaç farkını ayırt edemiyor. Ayrıca ayırt etmek için bunu kafasında dolaştırmaya bile olanağı yok. Kafası tatil için dönüş yapma adına çözümlenecek yığınla sorunda...” (Ağaoğlu 1993, 27).

Yardımsız Almanya’dan Türkiye’ye getirdiği hesap makinesini gümrükten geçirmekte zorlanır: “Veli, pul pul terleyip yarım saattir derece derece dert anlatmaya çalışmıştı: Münih Danışma Bürosu’ndan hesap makinesinin gümrüğe tabi olduğunu söylemediler. Hem, bizim Köy Kalkındırma Kooperatifi’nden istendiği için getirdik bunu. Sırf Kooperatif’e bir yardımımız dokunsun, bizim de oraya bir katkımız bulunsun diye...” (Ağaoğlu 1993, 27).

Güvensiz Veli, Almanya’da birçok yardımda bulunduğu Bayram’dan hiçbir yardım görememiştir. Bu durum onun kendi memleketlilerine olan güvenini sarsar: “Veli’ye asıl koyan o, bu değil. Bir memleketlisinin bir yabancından daha yabancı çıkması. İstanbul’a giden bir İsveçli aile fazla televizyonlarını arabalarına almayı kabul etmişti. Yüreğini kanatan, onca aldırılmamaya çalıştığı halde her geçen gün daha da kanatan bir yan var bu işte” (Ağaoğlu 1993, 35).

Bilinçsiz Almanya’dan getirdiği hesap makinesini ülkeye sokabilmek için memurlara rüşvet vermek zorunda kalır. Hesap makinesinin gümrükten geçmesini sağlayan memurlara minnet duyar.

Fakat yapmış olduğu şeyin yanlışlığının tam olarak bilincinde değildir: “Veli, karısının gereğinden fazla cömert davrandığını düşünüyor. Pekala, el çantasındaki o ellilik, yarıya inmiş şişeyi verebilirdi. En az yirmi aspirin daha vardır o şişede. İki aspirin isteyene iki yüz aspirin mi verilirmiş? Servis ücreti her yerde yüzde on. İşi azıttıranlar, yüzde yüze, yüzde iki yüze, beş yüze çıkartanlar da yine biziz yaa... Müdür’ün karşısına, artık hesap makinesini ne yapıp yapıp kurtarmak inadıyla dikildi. FX-2 Casio bu be! Rahat on bin eder. Kardeşimin mahkeme, avukat parası...” (Ağaoğlu 1993, 34).

Kaynakça

Acar, Teyfik. *Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarında Şahıs Kadrosu*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak: Uşak Üniversitesi, 2019.

Ağaoğlu, Adalet. *Fikrimin İnce Gülü*. İstanbul: Simavi Yayınları, 1993.

Eronat, Kamuran. *Adalet Ağaoğlu İnsan ve Eser*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

Öksüz, Mert. «Mercedes Sevdası.» Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, no. 487 (Mayıs 2014): 58-63.